



ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ

на омбудсмана на Република България по к.д. № 9/2006 г

С определение на Конституционния съд от 30.11.2006 г, омбудсманът на Република България е конституиран като страна по конституционно дело № 9 от 2006 г. Делото е образувано по искане на Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд за установяване на противоконституционност и несъответствие с международни договори, по които България е страна, на § 54 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията (обн., ДВ, бр. 103 от 2004 г., , изм., ДВ, бр. 86 от 2005 г, в сила от 29.04.2006 г).

„§ 54. (Изм. - ДВ, бр. 86 от 2005 г., в сила от 29.04.2006 г.) Наказанията поправителен труд без лишаване от свобода, задължително заселване и лишаване от право на местоживееие в определено населено място, наложени преди влизането в сила на този закон, се заменят с пробация от съда по реда на чл. 306 от Наказателно-процесуалния кодекс.“

Омбудсманът споделя мотивите, които се изтъкват в искането на Общото събрание на Наказателната колегия на ВКС по следните основни съображения:

1. Оспорваната разпоредба от Закона за изпълнение на наказанията (ЗИН) нарушава чл. 4, ал. 1 от Конституцията, чл. 7, ал. 1 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКЗПЧОС) и чл. 14, т. 7 от Международния пакт за гражданските и политическите права (МППП).

Принципът на правовата държава, установен в чл. 4, ал. 1 от Конституцията, обуславя необходимостта промените в

законодателството да бъдат съобразявани с основните начала на правото, установени и в действащата нормативна уредба.

Такъв фундаментален принцип в наказателното право е *принципът на законоустановеност на наказанието (Nulla poena sine lege)*. Неговото съдържание се изразява в повелята всяко престъпление да се наказва с онова наказание, което е определено от закона, преди то да е извършено, като се изключва възможността за обратно действие на наказателния закон.

Съгласно чл. 14, т. 7 от МПТПП *„Никой не може да бъде съден или наказан за престъпление, за което вече е бил окончателно осъден или оправдан съгласно закона и наказателната процедура на всяка страна.“*

С оспорваната разпоредба на ЗИН тези принципи се нарушават, защото по силата на самия закон (*ex lege*) се постановява, че вече наложени наказания с влезли в сила присъди се заменят с нов вид наказание, което не е съществувало към момента на постановяване тези присъди. По този начин се нарушават и редица други основни положения в материалното и процесуално наказателно право, които имат характер на основни начала на този правен отрасъл:

a/ формалната законна сила на присъдата, т.е. нейната неотменимост по реда на касационното производство (чл. 412, ал. 2, т. 1 от НПК);

б/ материалната законна сила на присъдата, която се изразява в правилото *„non bis in idem“* (чл. 24, ал. 1, т. 6 от НПК);

в/ задължителността и изпълнителната сила на присъдата (чл. 412, ал. 1 и чл. 413 от НПК).

С оспорвания текст от ЗИН се ревизират постановени и влезли в сила присъди по наказателни дела, при това не само по отношение на вида на наказанието, но и по отношение на неговата тежест. Систематичното и историческо тълкуване на системата на наказанията по чл. 37, ал. 1 от НК показва, че *„пробацията“*, като ново по вид наказание, предвидено с промените в НК от 2002 г, е третирано от законодателя като по-тежко от наказанията *„поправителен труд без лишаване от свобода“*, *„задължително заселване“* и *„лишаване от право на местоживеење в определено населено място“*. Пробацията е посочена на трето място в систематиката на чл. 37, ал. 1 след доживотния затвор и лишаването от свобода. Докато наказанието *„поправителен труд без лишаване от свобода“*, преди отмяната му през 2002 г, е посочено като

четвърто по тежестта си наказание след „пробацията“. Същото се отнася и за наказанията „задължително заселване без лишаване от свобода“, което е пето по ред, и за „лишаването от право на местоживеене в определено населено място“, което преди отмяната му през 2002 г е посочено на осмо място в системата на наказанията.

2. Оспорваната разпоредба на § 54 от ПЗР на ЗИДЗИН противоречи и на чл. 119, ал. 1 от Конституцията, тъй като по императивен вменява на съда да замени по реда на чл. 306 от НПК посочените в нея наказания с пробация. Това е недопустимо, тъй като тези наказания вече са наложени преди влизането в сила на оспорваната законова норма, при това със стабилни съдебни актове, които се ползват със сила на пресъдено нещо. Т.е. с това императивно изискване законодателят навлиза в територията на правораздаването. А в цитираната конституционна разпоредба изрично е постановено, че правораздаването се осъществява само от съдилищата.

Воден от гореизложените аргументи, омбудсманът на Република България предлага на Конституционния съд да уважи искането на Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд и да обяви за противоконституционна и несъответстваща на международните договори, по които България е страна, разпоредбата на § 54 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗИД на ЗИН.

9.01.2007 г.

ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ:

Handwritten signature



ГИНЬО ГАНЕВ